

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การปฏิบัติตามมาตรการด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากรในด้านมาตรการการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย การศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 – 610) จำนวนทั้งสิ้น 351 คน และดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 12 คน และข้อคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 5 คน ซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหาเสนอแนะแนวทางพัฒนาการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้นนำเสนอด้วยรูปแบบเชิงพรรณนา ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 351 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 และเป็นเพศชาย จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 72.65 ปริญญาโท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 26.78 ปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 32.48 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10-20 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.07 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 19.09 และ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 53.56 ขนาดใหญ่ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 และขนาดกลาง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09

2. ระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ และด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านความปลอดภัยทางกายภาพด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน และด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ส่วนด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าทั้งประสบการณ์และขนาดของสถานศึกษามีผลต่อการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน

4. แนวทางพัฒนาบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจะเห็นได้ว่าทั้งสองส่วนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก การเตรียมความพร้อมและตอบสนอง

เหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และการติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน ดังต่อไปนี้

1) **การสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์** การจัดการ ความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการสร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ จริง โดยต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายอย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่สนับสนุน และนักเรียน คู่มือปฏิบัติงานควรประกอบด้วยขั้นตอนที่เข้าใจง่าย แผนผังการรายงาน เหตุการณ์ที่ชัดเจน และตัวอย่างสถานการณ์จริง ระบบติดตามและประเมินผลต้องมีตัวชี้วัดที่วัดได้ชัดเจน การตั้งคณะกรรมการข้ามสายงานที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกส่วนงาน รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน จะช่วยให้การดำเนินงานมีความครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง

2) **การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม** แนวคิดสถานศึกษาที่ปลอดภัย ในยุคปัจจุบันครอบคลุมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีในทุกมิติ การดูแลสุขภาพ กายต้องเป็นการตรวจสุขภาพเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงการตรวจประจำปี ห้องพยาบาล ต้องมีความพร้อมด้านเครื่องมือ บุคลากรที่มีความรู้ และระบบส่งต่อที่รวดเร็ว การจัดหาอาหารที่มีคุณภาพ และมีสารอาหารครบถ้วนส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาสมองของนักเรียน การดูแลสุขภาพจิต ผ่านกลไกสนับสนุน เช่น ระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและระบบปรึกษาออนไลน์ ช่วยให้นักเรียนสามารถ ขอความช่วยเหลือได้อย่างสะดวกและเป็นความลับ

3) **การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก** การจัดการเชิงรุก หมายถึงการป้องกันและเตรียมพร้อมล่วงหน้า ไม่ใช่การรอให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข การตรวจ สภาพอาคารอย่างสม่ำเสมอต้องครอบคลุมทั้งโครงสร้างหลักและจุดต่าง ๆ ที่นักเรียนใช้งานเป็นประจำ ระบบไฟฟ้าและประปาต้องได้รับการตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ การจัดลำดับงาน ซ่อมบำรุงตามระดับความเสี่ยงช่วยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตั้งกล้องวงจรปิด ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว ระบบไฟฉุกเฉินและทางหนีไฟพร้อมป้ายชี้แนะ ที่ชัดเจนเป็นองค์ประกอบสำคัญในสถานการณ์ฉุกเฉิน

4) **การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ** การเตรียมรับมือเหตุ ฉุกเฉินต้องเป็นกระบวนการที่มีการฝึกซ้อมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ต้องครอบคลุมสถานการณ์ ฉุกเฉินที่หลากหลาย ทั้งเหตุการณ์ธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ การซ้อมอพยพ ต้องออกแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง มีการหมุนเปลี่ยนสถานการณ์และเวลา พร้อมบันทึก และวิเคราะห์ผลการซ้อมเพื่อปรับปรุงแผน การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต้องสร้างความสัมพันธ์ และช่องทางติดต่อที่ชัดเจนล่วงหน้า การใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบ GIS ในการออกแบบเส้นทางหนีภัย ช่วยให้การวางแผนมีความแม่นยำและสามารถจำลองสถานการณ์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพได้

5) การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร ผู้บริหารและครูมีอิทธิพลสูงสุดต่อการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การจัดเวิร์กช็อปเชิงสถานการณ์ที่เน้นการจำลองและ การปฏิบัติจริงช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน การโค้ชซึ่งรายบุคคลช่วยให้การเรียนรู้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ระบบเมนเทอร์-เมนที่สร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ การจัดประกวดนวัตกรรมด้านความปลอดภัยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา

6) การติดตามประเมินผลและปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน การจัดการความปลอดภัยในยุคดิจิทัลต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ทันเวลา และสามารถวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจได้ ระบบข้อมูลออนไลน์ที่ดีต้องสามารถรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แดชบอร์ดที่อัปเดตตามเวลาจริงช่วยให้ผู้บริหารติดตามสถานการณ์และตัดสินใจได้ทันเวลาที่ การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและสัมพันธ์โดยตรงกับเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ การทำ After-Action Review หลังเหตุการณ์จริงหรือการซ้อมช่วยให้องค์กรเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การใช้ Data Analytics อย่างมีหลักการช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความแม่นยำและนำไปสู่ข้อสรุปที่เชื่อถือได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษา ในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.60) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.66) ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.67) และ ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนแบบองค์รวม Holistic School Safety Management Theory ซึ่งเป็นแนวทางที่มองความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างรอบด้าน เป้าหมายหลักของทฤษฎีนี้คือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมสุขภาวะของทุกคนในโรงเรียน ซึ่งเน้นการจัดการอาคารสถานที่ให้มั่นคง สวมกักให้ปลอดภัย ระบบการจราจรในบริเวณโรงเรียน และมาตรการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ความปลอดภัยทางจิตใจและอารมณ์ ครอบคลุมการป้องกันการกลั่นแกล้ง ระบบให้คำปรึกษาแก่นักเรียน และการสร้างบรรยากาศที่นักเรียนรู้สึกไว้วางใจที่จะปรึกษา

ปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมมือกันเฝ้าระวังและแก้ไข ปัญหา (Ron Astor & Rami Benbenishty, 2005 : 13-21) ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ของธรรมนูญ โพธิ์สกุลหอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข (2567 : 2399-2412) ซึ่งพบว่า สถานศึกษาทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ต่างมีการดำเนินการจัดการความปลอดภัยในระดับที่ต่ำมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อความปลอดภัย การลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ และการดูแลสุขภาพกายและจิตใจของนักเรียน และบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมปลอดภัยอย่างรอบด้าน

อีกทั้งงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ภายใต้สังคมพหุนิยม ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกฤษฎา ฮาดภักดี และคณะ (2567 : 456-474) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบริหารความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ทั้งการมีนโยบายและแผนปฏิบัติที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทุกฝ่าย การจัดการสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนการวางระบบเฝ้าระวัง และตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้สถานศึกษาสามารถรักษาระดับความปลอดภัย ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความปลอดภัย ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ของ วชิระ กุสุวรรณวิจิตร และศักดา สถาพรวงษา (2567 : 272-289) ที่พบว่า ระดับการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีจุดเด่นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในและรอบสถานศึกษาให้ปลอดภัย ต่อการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียน การสร้างมาตรการป้องกันอุบัติเหตุและเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรให้แข็งแรงพร้อมต่อการเรียนการสอนและการทำงาน

ในด้านงานวิจัยต่างประเทศ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ คาราดา และคณะ (Karadag, E. et. al, 2016 : 107-122) ซึ่งได้ค้นพบความสัมพันธ์ที่น่าสนใจระหว่างบรรยากาศในโรงเรียน กับผลการเรียนของนักเรียน การสร้างบรรยากาศเชิงบวกในโรงเรียนส่งผลอย่างชัดเจนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดการอย่างรอบด้าน ทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน การวางระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ รวมถึงการสร้างควมไว้วางใจในโรงเรียน ข้อค้นพบนี้ ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การปลูกฝัง วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และการสร้างความผูกพันระหว่างนักเรียนกับโรงเรียน มากกว่าการมุ่งเน้น เพียงการจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้ดี ยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เออเด็ม และ คายา (Cahit Erdem & Metin Kaya, 2024 : 380-408) ซึ่งพบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนต้องทำควบคู่กันทั้งการป้องกัน ปัญหา การสร้างบรรยากาศเชิงบวก และการแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยบรรยากาศ โดยรวมของโรงเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้มากกว่าบรรยากาศในห้องเรียนเล็กน้อย ในระดับห้องเรียน พบว่าการจัดการที่ดีส่งผลชัดเจนต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ส่วนในระดับโรงเรียน ผลลัพธ์จะแตกต่างกัน

ตามบริบทและขนาดของโรงเรียน ซึ่งต้องปรับแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการศึกษาต้องทำงานเชิงระบบทั้งการวางมาตรการป้องกัน การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี รวมถึงการมีระบบดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ จึงจะเกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณารวมกัน ผลการวิจัยจากทั้งหมดสะท้อนภาพรวมที่สอดคล้องกัน คือ การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จมักมีจุดร่วมสำคัญ ได้แก่ การมีนโยบายและแผนที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกมิติของความปลอดภัย การสร้างสภาพแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัย การจัดการสุขภาพทั้งกายและใจของผู้เรียนและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเตรียมความพร้อมและระบบตอบสนองเหตุฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น ปัจจัยที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยของทุกคนในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับการรับรู้แนวทางการบริหาร สถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ ทั้งในภาพรวม และรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านความปลอดภัย ทางกายภาพ ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน และด้านสุขภาพและความปลอดภัย ของนักเรียนและบุคลากร ส่วนด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าทั้งประสบการณ์และขนาด ของสถานศึกษามีผลต่อการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการความปลอดภัย ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ของวชิระ กุสุวธรรมวิจิตร และศักดา สถาพรวงษา (2567 : 272-289) ที่ชี้ให้เห็นว่าเพศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมุมมองและระดับการรับรู้มาตรการความปลอดภัย เนื่องจากความแตกต่าง ด้านบทบาทและความถนัดในการปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องออกแบบมาตรการและสื่อสาร ให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคลากรแต่ละประเภท ในประเด็นวุฒิการศึกษาสูงสุด ผลการศึกษานี้พบว่า ไม่มีความแตกต่างทั้งในภาพรวมและรายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563 : 1-14) และการศึกษาของนิษฐ์ฐา พิระชัยวงษ์ และคณะ (2567 : 17-24) ที่พบว่า ระดับการศึกษาไม่ได้เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัย แต่ปัจจัยด้านโครงสร้าง การบริหารและสภาพแวดล้อมการทำงานมีบทบาทมากกว่า เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษานี้พบความแตกต่างในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้อง กับงานของ ธรรมาธรรมณ์ โพธิ์สกุหลอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข (2567 : 2399-2412) ที่ระบุว่าประสบการณ์ของบุคลากรส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการปฏิบัติตาม

มาตรการความปลอดภัย และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์กับขนาดของสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีระบบการบริหารที่ซับซ้อนและต้องการทักษะการจัดการที่มากกว่า ในประเด็นเรื่องขนาดของสถานศึกษายังเชื่อมโยงกับการศึกษาของชนิษฐา กำเนิดทอง และคณะ (2568 : 233-246) ที่ระบุว่าขนาดของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากรเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการด้านความปลอดภัย ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การฝึกอบรม และการจัดการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และยังเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของสุรศิษฐ์ เกียรติธินะกุล และคณะ (2565 : 1689-1703) ที่เสนอว่าขนาดโรงเรียนมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อความปลอดภัย โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ในพื้นที่ EEC ต้องให้ความสำคัญกับการวางระบบเชิงรุก ทั้งการเสริมโครงสร้างกายภาพและการเตรียมบุคลากรให้พร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน ในประเด็นของประสบการณ์ในการทำงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพรรณิ จีวร่า และคณะ (2567 : 547-560) ที่พบว่าประสบการณ์ของบุคลากรและบริบทของสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของมาตรการความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่เน้นความสำคัญของประสบการณ์และขนาดโรงเรียนต่อการรับรู้และปฏิบัติด้านความปลอดภัยในทุกมิติ

สรุปได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลต่อการรับรู้และการปฏิบัติด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเฉพาะประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษาที่มีอิทธิพลอย่างชัดเจนในทุกมิติของความปลอดภัย ผลการศึกษาเหล่านี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางแผนและพัฒนามาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจะเห็นได้ว่าทั้งสองส่วนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และการติดตามประเมินผลและปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน ดังต่อไปนี้

1) การสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาต้องเริ่มต้นจากการสร้างกรอบนโยบายที่มีโครงสร้างชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง กรอบดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

อย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบาย ครูผู้สอนที่ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลความปลอดภัยของนักเรียนในห้องเรียน เจ้าหน้าที่สนับสนุนที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก และแม้กระทั่งนักเรียนที่ต้องมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยของตนเองและเพื่อน คู่มือที่ดีต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เข้าใจง่าย แผนผังการรายงานเหตุการณ์ที่ชัดเจน และมีตัวอย่างสถานการณ์จริงเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ระบบติดตามและประเมินผลต้องมีตัวชี้วัดที่วัดได้ เช่น จำนวนเหตุการณ์เสี่ยงที่ลดลง เวลาในการตอบสนองเหตุฉุกเฉิน หรือระดับความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อมาตรการความปลอดภัย การตั้งคณะทำงานข้ามสายงานเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความครอบคลุมและไม่เกิดช่องว่างในการรับผิดชอบ คณะทำงานดังกล่าวควรประกอบด้วยตัวแทนจากทุกส่วนงาน รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง งานวิจัยของกัญญรัตน์ ตาโหม่ง และคณะ (2568 : 17-33) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีแผนความปลอดภัยที่ครบถ้วนทั้งในระดับยุทธศาสตร์และปฏิบัติ โดยพบว่าเมื่อบุคลากรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของตนกับภาพรวมขององค์กร พวกเขาจะมีความมั่นใจมากขึ้นและเกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชนิชฐา กำเนิดทอง และคณะ (2568 : 233-246) และนิษฐ์ฐา พิระชัยภาวงศ์ และคณะ (2567 : 17-24) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะช่วยลดอุปสรรคในการดำเนินงาน แต่ยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมที่ทำให้ทุกฝ่ายพร้อมที่จะสนับสนุนและผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จ ในบริบทสากล กรอบ Comprehensive School Safety Framework (CSSF 2022–2030) ของ UNDRR และคู่มือ "Developing High-Quality School Emergency Operations Plans" จาก สำนักจัดการฉุกเฉินกลางสหรัฐฯและกระทรวงศึกษาธิการสหรัฐฯ ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการวางยุทธศาสตร์ระยะยาว การประเมินความเสี่ยง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเตรียมพร้อมสำหรับการตอบสนองเหตุฉุกเฉิน โดยทั้งหมดนี้ต้องถูกรวมเข้าไว้ในแผนเดียวที่มีความสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน (UN Office for Disaster Risk Reduction, 2022 : 1-29) (Federal Emergency Management Agency & U.S. Department of Education, 2013 : 5-56)

2) การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม แนวคิดของสถานศึกษาที่ปลอดภัยในยุคปัจจุบันไม่ได้หมายถึงเพียงการป้องกันอุบัติเหตุหรือภัยพิบัติเท่านั้น แต่รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพที่ดีของนักเรียนและบุคลากรในทุกมิติ การดูแลสุขภาพกายที่ครอบคลุมและการตรวจสุขภาพเชิงรุกนั้น ไม่ใช่แค่การตรวจสุขภาพประจำปีตามปกติ แต่เป็นการติดตามสุขภาพอย่างต่อเนื่องและสามารถตรวจพบปัญหาสุขภาพเบื้องต้นได้ก่อนที่จะลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่ ห้องพยาบาลของโรงเรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งในด้านเครื่องมือแพทย์พื้นฐาน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และระบบการส่งต่อที่รวดเร็วเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน การจัดเตรียมยาและอุปกรณ์การแพทย์

ต้องคำนึงถึงสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้หลากหลาย เช่น การบาดเจ็บจากการเล่นกีฬา อุบัติเหตุในห้องปฏิบัติการ หรือแม้กระทั่งการเจ็บป่วยฉับพลันที่ต้องการการดูแลเร่งด่วน โภชนาการที่เหมาะสมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดหาอาหารที่มีคุณภาพ สะอาด และมีสารอาหารครบถ้วนไม่เพียงแต่จะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางกาย แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาสมองและความสามารถในการจดจำของเด็ก การดูแลสุขภาพจิตถือเป็นมิติใหม่ที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก กลไกสนับสนุนสุขภาพจิต เช่น ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือ Peer Support System ช่วยสร้างเครือข่ายการดูแลซึ่งกันและกันในหมู่นักเรียน ขณะที่ระบบการปรึกษาออนไลน์ช่วยให้นักเรียนสามารถขอความช่วยเหลือได้อย่างสะดวกและเป็นความลับ โดยเฉพาะในกรณีที่พวกเขาไม่สะดวกใจที่จะเปิดเผยปัญหาแบบเผชิญหน้า การศึกษาของสิทธิชัย สิงห์สุ และคณะ (2568 : 323-332) และการศึกษาของเตชินท์พัฒน์ โชติวัชรนันท์ และคณะ (2567 : 272-287) ได้แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของการตรวจสุขภาพประจำปี โดยพบว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยลดอัตราการขาดเรียนของนักเรียนเนื่องจากการเจ็บป่วย แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาสมาธิและความตั้งใจในการเรียนของเด็กอีกด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยของจินฉนวนัน โคมบัว และคณะ (2568 : 699-711) ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโภชนาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนในการจัดหาอาหารที่มีคุณภาพให้กับนักเรียนไม่ใช่แค่การดูแลสุขภาพ แต่เป็นการลงทุนในการศึกษาที่มีผลตอบแทนที่ชัดเจน ในระดับสากล องค์การอนามัยโลก และ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้พัฒนาแนวคิด "Health-Promoting Schools" หรือโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพในทุกมิติ ขณะเดียวกัน กรอบ WSCC (Whole School, Whole Community, Whole Child) ของ ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อสหรัฐฯ เน้นการมองนักเรียนเป็นองค์รวม โดยคำนึงถึงทั้งสุขภาพกาย จิต สังคม และสติปัญญา เพื่อให้การศึกษาเกิดประสิทธิผลสูงสุด (World Health Organization, 2020 : 3-7) (Centers for Disease Control and Prevention, 2019 : 3-16)

3) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก โครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคงและปลอดภัยเป็นรากฐานสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การจัดการเชิงรุกในด้านนี้หมายถึงการไม่รอให้เกิดปัญหาแล้วจึงมาแก้ไข แต่เป็นการป้องกันและเตรียมพร้อมล่วงหน้า การตรวจสภาพอาคารอย่างสม่ำเสมอโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ใช่เพียงการดูโครงสร้างหลักเท่านั้น แต่รวมถึงการประเมินความปลอดภัยของบันได ราวบันได หน้าต่าง และจุดต่าง ๆ ที่นักเรียนใช้งานเป็นประจำ ระบบไฟฟ้าและประปาต้องได้รับการตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ เนื่องจากระบบเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการใช้งานปกติ แต่ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ หากไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม การจัดลำดับงานซ่อมบำรุงตามระดับความเสี่ยงช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับงานที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยเป็นอันดับแรก การติดตั้งกล้องวงจรปิดหรือ CCTV ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสำหรับการเฝ้าระวัง

ความปลอดภัย แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเหตุการณ์และการหาข้อเท็จจริงเมื่อเกิดปัญหา อย่างไรก็ตาม การติดตั้งต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของนักเรียนและบุคลากรด้วยระบบไฟฉุกเฉินและทางหนีไฟที่มีป้ายชี้แนะที่ชัดเจนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยลดความสับสนและเพิ่มความปลอดภัยในสถานการณ์ฉุกเฉิน การศึกษาของจิราภรณ์ ดีแล้ว และจารุวรรณ นาดัน (2568 : 49-61) ได้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าประทับใจเกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบกล้องวงจรปิดและการออกแบบพื้นที่ในการลดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ โดยพบว่าสามารถลดเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนของการลงทุนในด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน งานวิจัยของธรรมาภรณ์ โพธิ์สกุลหอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข (2567 : 2399-2412) และศุภณัฐ วรคุณพินิจ (2567 : 160-170) ก็ได้สนับสนุนความสำคัญของการวางแผนพื้นที่อย่างระมัดระวัง โดยพบว่าการแบ่งโซนความเสี่ยงและการจัดทำเส้นทางหนีไฟที่ชัดเจนช่วยให้การอพยพในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในระดับนานาชาติ CSSF ได้จัดให้ "Safe Learning Facilities" (2018 : ออนไลน์) เป็นหนึ่งในเสาหลักของการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในระดับสากลเกี่ยวกับความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัย นอกจากนี้ การศึกษาของ วิชาวเรตรี ปูรวอซรี และคณะ (Purwosri V. et. al, 2025 : 67-69) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงการใช้องค์ประกอบ Cost-User Effectiveness Ratio (CUER) ที่คำนึงถึงความเสี่ยง ต้นทุน และจำนวนผู้ได้รับประโยชน์ ช่วยจัดลำดับความจำเป็นของการซ่อมบำรุงอย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่ากว่าการเลือกซ่อมตามโครงสร้างอย่างเดียว

4) การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ แนวทางนี้ต้องเป็นเพียงการจัดทำแผนให้ครบองค์ประกอบเท่านั้น แต่ต้องเป็นกระบวนการที่มีการฝึกซ้อมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นแผนรับมือเหตุฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องครอบคลุมสถานการณ์ฉุกเฉินที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว อุทกภัย หรือเหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การกราดยิง อัคคีภัย การรั่วไหลของสารเคมี หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยสาธารณะ การซ้อมอพยพเป็นประจำไม่ควรเป็นเพียงกิจกรรมประจำปีที่ทำไปตามกฎระเบียบ แต่ควรเป็นกิจกรรมที่ออกแบบมาให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่อาจเกิดขึ้น การซ้อมควรมีการหมุนเวียนสถานการณ์และเวลาทำการซ้อม เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้การตอบสนองในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การบันทึกและวิเคราะห์ผลการซ้อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้แผนได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต้องไม่รอให้เกิดเหตุฉุกเฉินแล้วจึงมาติดต่อ แต่ควรสร้างความสัมพันธ์และช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนล่วงหน้า การสร้างเครือข่ายกับสถานีตำรวจ โรงพยาบาล หน่วยดับเพลิง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้การขอความช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS ในการออกแบบเส้นทางหนีภัยไม่เพียงแต่ช่วยให้การวางแผนมีความแม่นยำมากขึ้น แต่ยังช่วยให้สามารถจำลองสถานการณ์และทดสอบประสิทธิผลของแผนก่อนนำไปใช้จริง เทคโนโลยี

ดังกล่าวยังสามารถช่วยในการติดตามและประเมินการเคลื่อนไหวของผู้คนในระหว่างการอพยพ ทำให้สามารถปรับปรุงแผนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษาของอิกโซค พรหมมาตย์ และวิโรจน์ สุรสาคร (2568 : 11-22) และกนกอร อุ่นสถานนท์ (2563 : 1-14) ได้แสดงให้เห็นถึงข้อดีของการซ้อมอพยพที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ โดยพบว่าการปฏิบัติที่สม่ำเสมอช่วยลดความสับสนและลดอัตราการบาดเจ็บที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการอพยพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการลงทุนเวลาและทรัพยากรในการซ้อมแผนเผชิญเหตุฉุกเฉินนั้นมีผลตอบแทนที่ชัดเจนในแง่ของการลดความเสี่ยง อีกทั้งการศึกษาของเอกวุฒิ กิตติวิไลธรรม และนิพนธ์ วรรณเวช (2568 : 109-117) ก็ได้ให้ข้อมูลที่สนับสนุนความสำคัญของการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก โดยพบว่าโรงเรียนที่มีระบบประสานงานที่ดีกับตำรวจ โรงพยาบาลและหน่วยงานภายนอก สามารถลดเวลาในการประสานงานให้ได้รับความช่วยเหลือลงได้ ในบริบทสากล สำนักจัดการฉุกเฉินกลาง สหรัฐฯ หรือ FEMA (2013 : 5-56) ก็ได้เสนอแนะการใช้ After-Action Review หรือการทบทวนหลังเหตุการณ์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือจากการซ้อม กระบวนการนี้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการปรับปรุงแผนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้ง ทฤษฎี Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) ที่พัฒนาโดยเจฟเฟอรี (1971) และพัฒนาต่อโดยลอว์เลนซ์ เฟนเนลลี เป็นแนวทางที่เน้นการใช้การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรมและสร้างความปลอดภัย หลักคิดหลักคือการจัดพื้นที่และออกแบบสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมจะช่วยลดโอกาสในการก่อเหตุร้ายได้อย่างมีนัยสำคัญ การประยุกต์ใช้ทฤษฎี CPTED จึงเป็นแนวทางเชิงป้องกันที่สร้างระบบความปลอดภัยที่ยั่งยืน ลดความจำเป็นในการตอบสนองเหตุฉุกเฉินในระยะยาว และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกู้ภัยเมื่อเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นจริง (Jeffery, C. R. (1971) as cited in Lawrence J. Fennelly, 2009 : 233-234)

5) การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กรใด ๆ รวมทั้งสถานศึกษา จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะและจิตใจ ผู้บริหารและครูเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงเป็นการลงทุนที่มีผลตอบแทนสูง การจัดเวิร์กช็อปเชิงสถานการณ์ไม่ใช่การอบรมแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจำลองสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การตัดสินใจภายใต้ความกดดัน และการทำงานเป็นทีม ในสถานการณ์วิกฤติได้ การโค้ชซึ่งรายบุคคลเป็นการพัฒนาที่เน้นความต้องการและศักยภาพของแต่ละคน ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมายมากขึ้น ระบบเมนเทอร์-เมนตีช่วยสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคลากรรุ่นพี่และรุ่นน้อง ทำให้องค์กรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดประกวดนวัตกรรมด้านความปลอดภัยไม่เพียงแต่เป็นการกระตุ้นให้บุคลากรคิดหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา แต่ยังช่วยสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม การยอมรับ

และการให้รางวัลกับความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปรับปรุงพัฒนาสิ่งต่าง ๆ

การศึกษาของชินานาง วงศ์หิรัญ และทัศนะ ศรีปัดดา (2568 : 290-302) และการศึกษาของ ธรรมาธรรม โพธิ์สกุลหอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข (2567 : 2399-2412) ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของการโค้ชซึ่งในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงวิฤติ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารและครูต้องใช้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของนักเรียน การที่บุคลากรมีความมั่นใจและความสามารถในการตัดสินใจที่ถูกต้องและรวดเร็วจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการจัดการเหตุฉุกเฉิน อีกทั้งงานวิจัยของอาร์งค์ จันฤทธิ์ และคณะ (2567 : 778-792) ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวทาง Train-the-Trainer หรือการฝึกอบรมผู้ฝึกอบรม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมบุคลากรจำนวนมาก โดยการสร้างกลุ่มผู้นำในการเรียนรู้ที่สามารถเป็นแกนหลักในการขยายผลความรู้ไปสู่ครูคนอื่น ๆ ในระดับสากล รายงานทางการศึกษาขององค์การยูเนสโก GEM-UNESCO (UNESCO, 2024 : 9-10) และจากรายงานการประเมินผลและสำรวจการจัดการเรียนรู้ของครูระดับนานาชาติ หรือ TALIS ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD ปี 2018 (2018 : 13-14) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมภายในสถานศึกษา การกระจายบทบาทผู้นำไม่เพียงแต่ช่วยลดภาระของผู้บริหารระดับสูง แต่ยังช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น เมื่อมีผู้นำหลายระดับที่พร้อมจะรับผิดชอบและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

6. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน การจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ทันเวลา และสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจได้ระบบข้อมูลออนไลน์ที่ดีไม่ใช่เพียงการเก็บข้อมูลไว้ในรูปแบบดิจิทัล แต่เป็นระบบที่สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แดชบอร์ดที่อัปเดตตามเวลาจริงช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างทันทั่วทั้ง การออกแบบแดชบอร์ดต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้งานที่แตกต่างกัน ผู้บริหารระดับสูงอาจต้องการข้อมูลภาพรวม ขณะที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอาจต้องการรายละเอียดเชิงลึกในด้านที่ตนรับผิดชอบ การกำหนดตัวชี้วัดหรือ KPI ที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การประเมินผลเป็นไปอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดที่ดีต้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ สามารถวัดได้อย่างชัดเจน และสะท้อนถึงความก้าวหน้าของงานได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การจัดทำ การทบทวนหลังการปฏิบัติ หรือ After-Action Review (AAR) เป็นกระบวนการทบทวนที่มีประโยชน์อย่างมากในการวิเคราะห์สถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการทบทวนหลังจากเหตุการณ์จริงหรือการซ้อม กระบวนการนี้ช่วยให้องค์กรสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์และปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง การทำ After-Action Review อย่างมีประสิทธิภาพต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายและมุ่งเน้นไปที่ การหาแนวทางปรับปรุง ไม่ใช่การตำหนิหรือหาตัวการ การใช้ Data Analytics เหล่านี้ยังมีหลักการช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความแม่นยำและนำไปสู่ข้อสรุปที่เชื่อถือได้ เครื่องมือทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลสมัยใหม่สามารถช่วยค้นหารูปแบบและแนวโน้มที่อาจไม่ปรากฏชัดจากการดูข้อมูลอย่างผิวเผิน

งานวิจัยของจินฉนวนวัฒน์ โคมบัว และคณะ (2568 : 699-711) และการศึกษาของ กัญญารัตน์ ตาโม่ง และคณะ (2568 : 17-33) ได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการประยุกต์ใช้วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) ร่วมกับระบบแดชบอร์ด โดยพบว่าการผสมผสานเครื่องมือการจัดการคุณภาพกับเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การจัดการปัญหาเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันช่วยให้การวางแผน (Plan) มีความแม่นยำ การดำเนินการ (Do) เป็นไปตามแผน การตรวจสอบ (Check) ทำได้อย่างทันทั่วทั้งที่ และการปรับปรุง (Act) เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการศึกษาของเอกวุฒิ กิตติวิไลธรรม และนิพนธ์ วรรณเวช (2568 : 109-117) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการติดตามตัวชี้วัดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้เห็นผลลัพธ์ของการดำเนินงาน แต่ยังช่วยสร้างความต่อเนื่องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อมีการติดตามและรายงานผลเป็นประจำ ย่อมส่งผลให้เกิดความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ และส่งผลต่อเนื่องให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (คณศ นามนัย, พิฎา สมบูรณ์ และเริงวิชัย นิลโคตร, 2567 : 85-95)

ในระดับสากล งานของปาปามิตซิอุ และเอโคโนมิเดส (Papamitsiou & Economides, 2014 : 49-64) รวมทั้งการศึกษาของเวย์แมน และสตริงฟิลด์ (Wayman & Stringfield, 2006 : 463-468) ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการใช้ Business Intelligence และ Learning Analytics Dashboards ในการวิเคราะห์แนวโน้มและการปรับกลยุทธ์ เครื่องมือเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ แต่ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และเตรียมการรับมือล่วงหน้า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจไม่เคยสังเกตเห็นมาก่อน ทำให้การจัดการความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า ความสำเร็จของการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการนำแนวทางใดแนวทางหนึ่งมาใช้เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ความสามารถในการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน การจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพต้องมีลักษณะเป็นระบบที่มีการเชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการปฏิบัติ มีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีกลไกการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยเสี่ยงที่หลากหลายขึ้น การนำแนวทางการจัดการความปลอดภัยแบบองค์รวมมาประยุกต์ใช้จะช่วยให้สถานศึกษาไทยสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยในระยะยาว การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ของผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมของทุกคนในชุมชนการศึกษา การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่แท้จริงต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจและการยอมรับของทุกฝ่ายที่ความปลอดภัยเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบร่วมกัน การจัดการความปลอดภัยจะกลายเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาในภาพรวม โดยต้องสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
2. สถานศึกษาควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัย และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น รวมถึงการเพิ่มจำนวนและพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะ
3. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เช่น ตำรวจ โรงพยาบาล หน่วยดับเพลิง ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีความตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัย และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและเวิร์กช็อปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ของครูและบุคลากรในด้านการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ และควรส่งเสริมการใช้ระบบพี่เลี้ยง (mentor-mentee) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
3. สถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการความปลอดภัย เช่น การใช้ระบบกล้องวงจรปิด (CCTV) ในจุดเสี่ยง, การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการวางแผนเส้นทางหนีภัย, และการใช้ระบบข้อมูลออนไลน์ (dashboard) ในการติดตามและประเมินผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) กับสถานศึกษาในภูมิภาคอื่น ๆ จะช่วยให้เห็นความแตกต่างในเชิงนโยบาย การปฏิบัติ และบริบทแวดล้อม ทั้งในแง่ทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของบุคลากร การวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวจะนำไปสู่การระบุแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices) ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในภาพรวม
2. การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความปลอดภัยของบุคลากร ทั้งในมิติของประสบการณ์ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และวัฒนธรรมองค์กร จะช่วยให้เข้าใจว่าเหตุใด

บุคลากรแต่ละกลุ่มจึงมีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบมาตรการที่ตอบโจทย์ได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3. การศึกษาผลกระทบของการนำแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยไปใช้ในระยะยาว จะช่วยให้เห็นว่ามาตรการที่ดำเนินการส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและบุคลากรอย่างไร เช่น ความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยและการลดลงของอุบัติเหตุ รวมถึงผลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบรรยากาศในสถานศึกษาโดยรวม เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี